

ORTOGRAFIA DE LA VOCAL NEUTRA

En català oriental, les vocals **a/e** en posició àtona es pronuncien amb un mateix so anomenat *vocal neutra*, que fonèticament no és **a** ni **e** i que representarem com a [ə]. Saber si hem d'escriure **a** o **e** per representar gràficament el so de vocal neutra planteja molts problemes. Les paraules **pare** i **para** es pronuncien de la mateixa manera, totes dues paraules duen vocal neutra a final de mot, però una s'escriu amb **e** i l'altra s'escriu amb **a**. Per resoldre aquest problema, cal conèixer les regles següents:

- a) En general, els substantius i els adjectius en **singular** s'escriuen amb **e** final si són **masculins** i amb **a** final si són **femenins**. Així:

el sogre	→	la sogra	sofà còmode	→	cadira còmoda
l'home	→	la dona	vi agre	→	llet agra
l'orfe	→	l'òrfena	camí recte	→	faldilla recta
el mestre	→	la mestra			

EXCEPCIONS

Recordem, però, que hi ha un gran nombre de substantius que no segueixen aquesta regla:

Masculins que s'escriuen amb -a final

- Els acabats en **-arca, -ista, -cida, -ma, -ta, -dia**:

monarca, dentista, homicida, poema, poeta, guàrdia

- Altres mots masculins que s'escriuen amb **-a final**:

<i>califa</i>	<i>goril·la</i>	<i>ioga</i>	<i>mapa</i>	<i>titella</i>	<i>persa</i>
<i>terra</i>	<i>indígena</i>	<i>nòmada</i>	<i>agrícola</i>	<i>papa</i>	

Femenins que s'escriuen amb -e final:

<i>febre</i>	<i>classe</i>	<i>fase</i>	<i>efemèride</i>	<i>síncope</i>	<i>Irene</i>
<i>flaire</i>	<i>espècie</i>	<i>frase</i>	<i>el·lipse</i>	<i>efígie</i>	<i>Matilde</i>
<i>crisàlide</i>	<i>Carme</i>	<i>imatge</i>	<i>faringe</i>	<i>higiene</i>	<i>Clotilde</i>
<i>llebre</i>	<i>verge</i>	<i>barbàrie</i>	<i>laringe</i>	<i>piràmide</i>	<i>base</i>
<i>mare</i>	<i>sèrie</i>	<i>calvície</i>	<i>intempèrie</i>	<i>diàstole</i>	<i>hecatombe</i>
<i>torre</i>	<i>superfície</i>	<i>cúspide</i>	<i>sístole</i>		

També trobem adjectius que porten vocal neutra final i que s'escriuen sempre amb **-e**, és a dir, no segueixen la regla del masculí i del femení:

alegre, jove, tènue, salvatge, lliure...

b) Els **plurals de les paraules que acaben en vocal neutra** s'escriuen amb **-es**:

el mestre	els mestres	la mestra	les mestres
el cove	els coves	la cova	les coves
l'home	els homes	la dona	les dones

També s'escriuen amb **-es** els noms invariables que acaben en vocal neutra seguida de **s**:

Amazones, Jeremies, Maties, Carles, pàncrees, galimaties, messies, àlies, judes, mecenes...

Recordeu que la formació del plural dels mots que acaben en vocal neutra pot comportar canvis ortogràfics en l'última consonant:

-ca	-ques	taca	taques
-ga	-gues	vaga	vagues
-ça	-ces	plaça	places
-ja	-ges	platja	platges
-gua	-gües	llengua	llengües
-qua	-qües	Pasqua	Pasqües

c) En les **terminacions verbals** que **acaben** en vocal neutra cal escriure una **-a** quan es tracta de l'**última lletra** de la forma verbal i una **-e** quan es tracta de la **penúltima lletra**:

-a: *salta, pensa, tracta, para*

-e: *saltes, pensàvem, tractem, pensàveu*

EXCEPCIONS

Són excepcions a aquesta regla:

- Les formes verbals *corre, vine, obre, omple*, dels verbs *córrer, venir, obrir* i *omplir* (i tots els seus compostos).
- Els infinitius de la segona conjugació que acaben en **-re**: *moure, vendre, seure, comprendre...*

d) Tant en substantius i adjectius com en verbs, quan la vocal neutra es troba al començament o a l'interior d'una paraula, cal seguir el procediment següent:

- En substantius i adjectius, buscarem una paraula de la mateixa família (preferentment, la primitiva), en què la vocal **a/e** sigui tònica:

peuet   perquè ve de *peu*
Pauet   perquè ve de *Pau*
herbeta   perquè ve d' *herba*

- En els verbs, caldrà buscar la **tercera persona del singular del present d'indicatiu**. Segons que en aquesta persona aparegui **a** o **e**, així s'escriuran les formes verbals que duuguin vocal neutra:

paguem   ell/a **pa**ga
peguem   ell/a **pe**ga
pesem   ell/a **pe**sa
passem   ell/a **pa**ssa
nedaré   ell/a **ne**da

EXCEPCIONS

Hi ha uns quants verbs que no segueixen aquesta regla, és a dir, que per saber si s'escriuen amb **a/e** no ens serveix l'estratègia de buscar la 3^a. persona del singular del present d'indicatiu.

- Els verbs **jeure, treure, néixer, péixer** i els seus compostos s'escriuen:
  - Amb **e** en les formes **tòniques: jeus, trec, neix**
  - Amb **a** en les formes **àtones jaiem, trauràs, naixerà**

- e) Hi ha una sèrie de paraules per a l'escriptura de les quals no podem seguir cap regla. Aquestes paraules solem escriure-les malament per influència del castellà:

S'escriuen amb -e		S'escriuen amb -a
albercoc	meravella	ambaixada
ametista	monestir	arravatar
ànec	orgue	assassí
assemblea	polseguera	avaluar
cànem	punxegut	avantatge
Caterina	ràfega	avarria
eben	rave	davant
efeminat	resplendir	latrina
emparar	sergent	maragda
Empordà	setí	rancor
Empúries	sometent	sanefa
enyorar	tàvec	sarbatana
espàrrec	temptejar	Sardenya
estella	tràfec	
estendard	treball	
Esteve	vernís	
gelea	Xúquer	

